

strindberg i blå tornet

– ett museum för upplevelse och bildning

Strindberg flyttade in i ett helt nytt och modernt hus med hiss, telefon, wc och centralvärme. Han kallade det Blå tornet efter tryck på varupåsarna från butiken på hörnet. Foto: Axel Malmström, ca 1908, Strindbergsmuseet.

På adressen Drottninggatan 85, fyra trappor, bodde Strindberg under en händelserik del av sitt liv. Här skrev han sina sista dramer och mottog både hyllningar och angrepp. Idag är lägenheten ett museum, öppet för alla som är nyfikna på att veta mer om en av tidernas största svenska författare och hans samtid.

Artikelförfattare: Stefan Bohman

Han kom en julidag med en kappsäck i handen och en filt på armen. August Strindberg flyttade in i lägenheten på Drottninggatan 85 den 11 juli 1908. Dessförinnan hade han bott i en stor lägenhet på Karlavägen invid Karlaplan med sin tredje fru, den norska skådespelerskan Harriet Bosse. När äktenskapet gick i kras hoppades han i det längsta på att hon och dottern skulle återvända. Men när hon gifte om sig ville Strindberg inte längre bo kvar, bland möbler förknippade med Harriet och deras samliv.

Strindberg i den »scenograferade« salen. Bredvid idolerna Schiller, Goethe och den älskade dottern Anne-Marie. Foto: okänd, ca 1911, Strindbergsmuseet.

Samtidigt hade han satsat kraft och pengar på en egen teater, Intima teatern, vid Norra bantorget. Där fanns den 18 år gamla och änglalika statisten Fanny Falkner som berättade för Strindberg att familjen Falkner hyrde ut en liten trerumslägenhet i huset på Drottninggatan 85. Lägenheten fungerade som ett pensionat. Strindberg skulle få mat och städning från Falkners på våningen ovanför för 240 kronor i månaden. Sagt och gjort, Strindberg sålde nästan alla möbler från Karlavägen och i juli stod han på Drottninggatan med sin kappsäck och sin filt.

Personlig interiör

Huset var alldeles nytt, byggt 1907 och ritat av arkitekterna Hagström & Ekman. När Strindberg flyttade in fanns både hiss, centralvärme, wc och telefon. Strindberg hade inget emot moderna

bekvämligheter. Dock fanns ej kök, utan maten beställdes som sagt från Falkners eller från omkringliggande restauranger. I lägenheten fanns förstas inget kylskåp, men väl ett isskåp i tamburen. Därur fick Strindberg och gäster den kalla mjölken, att dricka för att må bättre dagen efter rätt blöta middagar. Namnet Blå tornet fick lägenheten efter blå små tryck av huset på påsarna i matvarubutiken på hörnet. Strindberg kunde klippa ut dessa blå tryck och klistra på sina brev.

Från början var lägenheten inredd med pensionatsmöbler, men efter ett arvode för pjäsen *Abu Cassems tofflor* köpte Strindberg en hel uppsättning nya möbler, de som nu huvudsakligen står i lägenhetsmuseet. Alls ingen lyx, men de möbler Strindberg ville ha. På så sätt är lägenheten i sitt nuvarande utseende representativ för Strindbergs personliga smak.

Strindberg »scenograferade« också lägenheten så att den skulle vittna om honom själv. I salen till exempel representerar en vägg hans ungdom, med en skulptur av den unge Jason med skinnnet, utförd av skulptören Thorvaldsen som förekommer i Strindbergs första uppförda drama *I Rom*. På motsatt vägg i salen sitter den gamle Gustav Vasa, som förekommer i en av Strindbergs sista pjäser, *Riksföreståndaren*. Mellan Strindbergs ungdom och ålderdom finns på väggen något som kan liknas vid ett altare. Två lampor lyser upp idolskulpturer av Schiller och Goethe, mellan vilka ytterligare ett idolporträtt hänger – fotot av den älskade dottern Anne-Marie. Dottern har berättat att i soffan under porträttet kunde hon och pappa sitta och äta glass tillsammans.

Hyllningar och angrepp

Mycket av samhällsbetydelse har hänt i eller i anslutning till denna lägenhet. Lägenheten är därför viktig som kulturarv. Här tog Strindberg på sin 63-årsdag 22 januari 1912 emot Nationalinsamlingen till honom, 45 000 kr huvudsakligen insamlad inom arbetarrörelsen. Ett slags folkets inofficiella Nobelpris, istället för det Nobelpris han aldrig fick. På kvällen arrangerades ett fackeltåg till Strindbergs ära. Strindberg, som nu var allvarligt sjuk, han dog bara ca fyra månader senare, skrev till Hjalmar Branting att han som en hälsning på balkongen skulle sätta ut »min vackraste elektriska lampa med det röda ögat«. Men när tåget passerade steg han själv ut på balkongen med sin tioåriga dotter Anne-Marie i handen och hälsade de över 10 000 personer som tågade förbi, skanderande: »Leve frihetens skald! Leve folkets diktare!« Ett storartat ögonblick avtecknat i flera tidningar (det var för mörkt att fotografera).

Balkongen på Drottninggatan 85, är därför kanske Sveriges mest kända privatbalkong. På visningar idag kan man gå ut och fantisera om massorna nedanför samt känna historiens vingslag.

Viktigast är naturligtvis allt som Strindberg skapade i lägenheten. Vid skrivbordet, med de pedantiskt ordnade pennorna, skrev han sina sista pjäser: *Riksföreståndaren*, *Svarta handsken* och *Stora landsvägen*. Här skrev han även de politiska och kulturkritiska artiklar som skapade den enorma s.k.

Strindbergsfejden. Han angrep kungadyrkan, försvarskostnader, Heidenstam och inte minst nationens hjälte för dagen – Sven Hedin. Hedin blev adlad, hyllad, förmögen – och varför? Mycket därför att han sade sig ha upptäckt och kartlagt delar av Kina som Strindberg sett kartor av redan från sin ungdomstid på Kungliga biblioteket: »Den som icke tagit sitt rekord, men låter sig firas som en sagoprins och nationalhjalte, den är en humbug.« Hedin rasade tillbaka med ett personangrepp som söker sin

publicistiska like i Sverige: »Man går förbi hans bostad här i Stockholm med en känsla av att passera ett sorgehus, där båren redan står bäddad. Och ändå sitter han där och skriver, ensam med sitt hat och förtäres dag och natt av avunden... « Det är en fascinerande tanke att Strindberg utifrån detta skrivbord, i den lilla lägenheten på Drottninggatan, skapade sådana emotioner, och startade Sveriges kanske största och viktigaste kulturdebatt genom tiderna. Om detta vittnar också museet.

Det pedantiskt ordnade skrivbordet i arbetsrummet, där Strindberg skrev pjäser som *Riksföreståndaren* och *Stora landsvägen*, samt startade den stora s.k. »Strindbergsfejden«. Foto: Per Bergström, 1995, Strindbergsmuseet.

Personmuseet Blå tornet

Ett personmuseum kan fylla flera funktioner. Som hyllning till en stor person och dennes verk, som ett led i att förstå personen och verken bättre, men också som en ingång till viktiga samhällsfrågor, aktualiserade av personen i fråga – ett pedagogiskt »nyckelhål« för att förstå väsentliga frågor i tiden, och möjligen kunna relatera dem till vår nutid. Personmuseet fungerar som bäst när dessa funktioner kan kombineras. Anne Franks museum i Amsterdam är ett lysande exempel på vilken roll ett personmuseum kan spela. Museet vittnar om en intressant personlighet, samtidigt som det »sätter ansikte« på förintelsen. Historierevisionisterna kommer aldrig att lyckas så länge Anne Frank kan vittna, och köerna ringlar långa utanför museet.

Ett personmuseum med tillhörande lägenhet har sin styrka i att det var just »här det hände«, att det var just dessa föremål som omgav personen. Det vi med andra ord kan kalla »Genius Loci«. Autenticiteten blir en avgörande del av upplevelsen och bildningsprocessen, vilka naturligtvis hänger ihop.

Strindberg är ett fantastiskt ansikte för sin tid. Han är ett kulturellt nav, både i Sverige och i Europa. Man kan tycka vad man vill om Strindberg, men man bör förhålla sig på något sätt till hans författarskap och hans åsikter. De präglade hans tid, och delvis vår egen! Strindberg var en av dem som tydligast pekade ut spänningen mellan underklass och överklass, och kritiserade kungadöme, adel och allmän uppblåsthet. Strindberg hyllade arbetet och den vanliga människan, fast i olika nyanser. Strindberg hånade trång nationalism och nationell sekterism. Han såg sig som en god europé, långt innan EU. Han var emot krig och krigshetsare, vilket det

Lampan med »det röda ögat«, en möjlig hälsning till arbetarna. Föremål i dagens museum kan påminna om och ge en känsla för viktig historia. Foto: Per Bergström, 1995, Strindbergsmuseet.

fanns och fortfarande finns gott om.

Strindberg ägnade stor möda åt relationen man–kvinna. Hans kvinnosyn är svårsmält idag, men på en punkt delade han åsikt med flera av dagens feminister – han insåg den genomgripande betydelse genusfrågor faktiskt har i hela samhället.

Strindberg ändrade delvis vår syn på historien – från kungarnas historia till folkets. När han sedan skrev pjäser om kungar var ledarna inte längre stelnade ikoner utan människor av kött och blod, präglade av bekymmer (ofta Strindbergs egna).

Strindberg lyfte in psykologi i sina verk, ofta utifrån sina egna psykiska erfarenheter. Och han förde en ständig diskussion om religion och dess roll i livet. Kontroversiellt redan under hans livstid, men aktuellt inte minst idag då sökandet efter livsåskådningar bara växer.

Och sist men inte minst: Gå inte miste om den glädje som finns i att upptäcka och återupptäcka Strindbergs författarskap. Det gäller för alla! Både ungdomar, gamla, akademiker . . . Han är helt enkelt väldigt rolig att läsa och se.

Om allt detta vill Strindbergsmuseet berätta!